

2. Emmer F., Petrovi S. The Past, Present, and Future of EU Enlargement. – Fordham International Law Journal, Vol.37, 5 Issue 2014, URL: <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2350&context=ilj>
3. Briefing paper number 8432, updated 23 September 2019, The European Intervention Initiative (EII/EI2), URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8432/>

Шевченко Анастасія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

BREXIT І МАЙБУТНЄ БРИТАНО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВІДНОСИН

Анотація. Авторкою розкривається основне походження та причини BREXITу, а також його вплив на майбутні відносини між Європою та Великою Британією. Також було виділено основні компоненти, які ускладнюють сучасний етап взаємодії та визначено два формати можливої співпраці в межах цих суперечностей.

Ключові слова: Велика Британія, Європейський Союз, BREXIT, співпраця.

Abstract. The author reveals the main origin and causes of BREXIT, as well as its impact on future relations between Europe and Great Britain. In addition, the main components that complicate the current stage of interaction were identified and two formats of possible cooperation within these contradictions were identified.

Keywords: Great Britain, European Union, BREXIT, cooperation.

Європейський вектор політики відіграє останні 70 років важливу роль у формуванні зовнішньої політики Сполученого Королівства, хоча й не найголовнішу, пояснюючи це двома ключовими факторами: почуттям відчуженості Британії від європейського континенту, що викликано історичними, політичними і культурними відмінностями, та проблемою самоідентифікації держави на міжнародній арені, що визначається прагненням відігравати глобальну роль, а не обмежити свої можливості в рамках регіонального проекту.

Щоб з'ясувати основні причини виходу Британії із складу Європейського союзу, необхідно здійснити короткий огляд історії їх взаємовідносин.

Точкою відліку варто визначити 1950 р., адже саме тоді Сполучене Королівство відмовилося від французької пропозиції взяти участь у формуванні Європейської організації вугілля та сталі, посиляючись на «інший» погляд на світовий порядок та роль держави в ньому. Величезну роль зіграла доктрина В. Черчилля «три сфери впливу», яка визначила основні пріоритети держави, надаючи перевагу більше англо-саксонській сім'ї, а не європейській.

Суецька криза 1956 р., формування біполярної системи міжнародних відносин, розпад Британської імперії, економічні труднощі, франко-німецький союз, який схилив вагу терезів щодо впливу на європейському континенті на

свій бік, змушує Британію переглянути свої позиції та встановити нову ціль – вступити до Європейського економічного співтовариства [4].

Наступним визначним періодом є правління М. Тетчер у 1979–1990 рр.: часткове повернення Сполученого Королівства у світову політику, «особливі відносини» на «особливому» рівні: Вашингтон часто звертається до Лондона за порадою у проведенні політики. [1] У межах євроінтеграції політикиня завжди виступала проти прийняття будь-яких європейських документів, якщо вважала, що вони ставлять під загрозу суверенітет Британії (як приклад – Єдиний європейський акт 1984 р.).

Т. Блер – «Пудель Вашингтона» та прихильник євроінтеграції: «Британія – це міст між Америкою та Європою». У відносинах з ЄС лейбористська партія, на відміну від своїх попередників, була готова пожертвувати частиною свого національного суверенітету і більшою мірою прийняти доктрину взаємозалежності у сфері міжнародних відносин [9]. Політик виступав «за» Єврозону (спроба провалилася) та водночас виступав проти ЄС як федеративну державу (відмова від Шенгенської зони).

У загальному вимірі 2000-ні зосереджуються скасуванням політики «мосту між Америкою та Європою», на і поглибленні у відносинах з ЄС і водночас на категоричній відмові від Єврони [6]. Окрім того, економічна криза 2008 року, міграційні проблеми, з якими зіткнулись усі європейські держави, підвищили рівень євроскептицизму всередині Сполученого Королівства, і тому з приходом більш євроскептичного уряду на чолі з Д. Кемероном (завзятого прихильника ЄС) під тиском консерваторів та напруженої ситуації всередині Британії оголошується референдум.

Тобто за цей період ми можемо спостерігати за неоднозначною позицією Лондона щодо євроінтеграції залежно від перебування при владі того чи іншого політика та його (її) особистого бачення ролі Британії у світі.

Що ж вплинуло на фінальне рішення Британії оголосити Європі BREXIT та які фактори утворюють труднощі в подальшому англо-європейському співробітництві?

1. Політичний фактор: існують ті, хто відкрито підтримує вихід держави із ЄС – євроскептичні сили.

2. Історичний фактор: Британія змогла отримати певні вигоди, які не мала жодна європейська держава, що визначає її «особливість, винятковість».

3. Географічний фактор: острівне положення визначило її ще одну «особливість» та зумовило розвиток власного бачення взаємодії з континентальною Європою [7].

4. Економічний фактор: друга за масштабом економіка у межах ЄС та друга за масштабами капіталовкладень у ВВП ЄС після Федеративної республіки Німеччина. BREXIT вплине негативно на інвестиції і на бюджет Європейського Союзу.

5. Ідеологічний фактор: страх британців втратити ідентичність та «винятковість» посилює євроскептичні погляди [1].

6. Демографічний фактор: на території Сполученого Королівства проживає значна кількість європейців (як і британців на території ЄС), які зіткнулися з труднощами пересування після BREXIT.

7. Зовнішньополітичний фактор: важливий партнер Великої Британії – США – у своїх інтересах прагнули того, щоб держава залишилась у складі ЄС [3].

8. Внутрішньополітичний фактор: внутрішній сепаратизм – Шотландія та Північна Ірландія бажають залишитись в ЄС. Це створює новий виклик для Сполученого Королівства та його територіальної цілісності [3].

Внаслідок цього можна коротко підсумувати, що сторони мають як особливі сфери для їх взаємодії, так і те, що більшість із них призводить від виникнення конфлікту до рішення британців відокремитися від європейського партнера.

Сьогодні Британія офіційно не є членом Європейського Союзу, що у свою чергу викликає багато запитань: якими залишаться відносини між сторонами і чого чекати в майбутньому?

Щодо цього існує багато думок. Сам британський уряд на чолі Б. Джонсоном задоволений результатами BREXIT і тією торгівельною угодою, яку вдалося підписати наприкінці грудня 2020 року. І тепер консерватори займаються реалізацією своєї головної ідеї – «Глобальна Британія» (проголошена ще в 2016 р.), що означає втілення амбіцій, які будуть виходити за межі Європи. Однак наразі ця концепція не вийшла за межі чогось більшого, ніж просто лозунг.

І хоча Лондон ще й тепер впевнений, що вихід із ЄС дасть змогу максимально активізуватися на міжнародній арені, а саме: приймати більш сміливі рішення, вводити санкції чи боротися швидше із COVID-19, та на порядку денному знову з'явиться «Європейське питання». І хоча Т. Мей прагнула співпрацювати з ЄС у сфері міжнародної політики і безпеки, Б. Джонсон надає перевагу працювати *ad hoc* (вирішувати задачі в межах НАТО, в межах двосторонніх відносин чи у форматі «Великої трійки» з Францією та Німеччиною). [2]

Щодо самих відносин та його формату є дві основні суперечності:

- ЄС + Британія: існують ті, хто вважає, що Британія розуміє, що буде розумно вести дружні відносини та встановлювати тісні відносини після «BREXITу»; що врешті-решт Британія повернеться до Європи, адже спільні інтереси та необхідність об'єднання ресурсів буде провокувати партнерство і що, найімовірніше, Лондон відмовиться від категоричної позиції до ЄС, ніж від ідеї втілення концепції «Глобальна Британія»[8];

- ЄС VS Британія: існують ті, хто вважає, що говорити про дружні відносини із ЄС рано: наразі спостерігаються суперечки між сторонами щодо прийнятого Б. Джонсоном рішення продовжити дію спрощеного режиму перевірок на кордоні між Північною Ірландією та Великою Британією, що не було узгоджено із ЄС. Це далеко не перша суперечка між Лондоном та Брюсселем, окрім того, настрої в Ірландії також починають погіршуватися,

що може викликати нові незгоди. І хоча Брюссель обіцяв не визнавати вихід Шотландії зі складу Сполученого Королівства, та це складно передбачити [8].

Отже, в дослідженні було простежено розвиток англо-європейських відносин за останні 70 років. Оскільки простежувались вище зазначені особливості взаємовідносин між сторонами з економічного погляду, Європа та Британія будуть намагатись оптимізувати це питання законами та іншими формами взаємодії, а політичний аспект співпраці буде визначатися вирішенням «дилеми ідентичності», який упродовж 70 років гальмує внутрішньо- та зовнішньополітичний процес Сполученого Королівства.

Джерела та література

1. Шевченко А. В., Прихненко М. І. Дилема ідентичності як елемент зовнішньополітичної традиції Великої Британії. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця, 2019. Том 1, № 11. С. 32–36
2. Шейн С. Фоторобот глобальної Британії. URL: <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/fotorobot-globalnoy-britanii/> (дата обращения 30.03.2021)
3. Bain Ryan J. Europe's Biggest Eurosceptics: Britain and Support for the European Union, Feb. 3 2020.
4. Ellison J. is Reader in International History at Queen Mary, University of London and author of *The United States, Britain and the Transatlantic Crisis: Rising to the Gaullist Challenge 1963–68* (Palgrave Macmillan, 2007).
5. Flood C. Euroscepticism: A problematic concept. Paper presented at the UACES 32nd Annual Conference and 7th Research Conference. Belfast, Queen's University, 2002.
6. Geddes A. *The European Union and British politics*. London, Palgrave MacMillan.: 2004, 191–192
7. James Ellison, 'Is Britain more European than it thinks?', *History Today* 62, no. 2, 2012
8. Shapiro J., Witney N. Foreign Affairs (США): заблуждения глобальной Британии. URL: <https://inosmi.ru/politic/20210329/249437856.html> (дата обращения 29.03.2021)
9. Prykhnenko M., Shevchenko A. «BREXIT» as an expression of the dichotomy «Eurosceptics – Eurooptimists». *SOCIOBRAINS*. ISSUE 74. October 2020 URL: http://sociobrain.com/website/w1465/file/repository/9._Maksym_Prykhnenko_Anastasia_Shevchenko.pdf